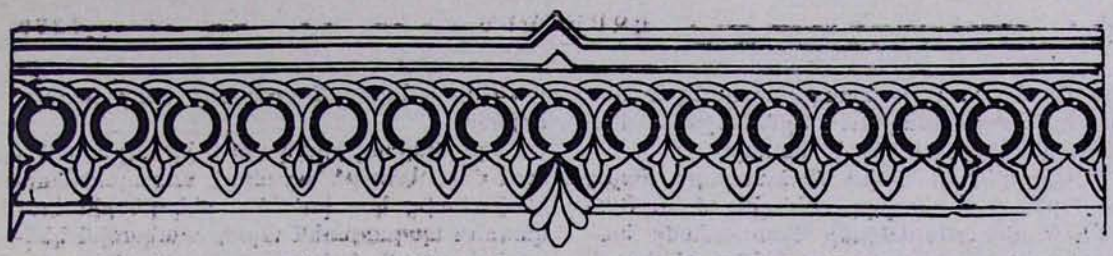

ԱՅՑ ՍԻՆԳԱՊՈՒՐԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Աթոռիս միաբան և Ֆրանսիայի Նիցցա քաղաքի և շրջակայքի հայոց հոգեվոր հովիվ տ. Տարոն ծ. վրդ. Մերեճյանը 1978 թվականի սեպտեմբերի 16—18 օրերին իբրև զբոսաշրջիկ այցելել է Սինգապուր քաղաք:

Ներշնչված՝ ժամանակին աշխույժ մի հայ գաղութ հյուրընկալած, այդ գեղեցիկ քաղաքի հուշերի մեջ տակավին վերապրող հայկականության խորհրդավոր զգայականությամբ, հայ սուրբը ամսագրիս խմբագրությանն է ուղարկել սրտառուչ մի թղթակցություն:

Թղթակցությունը ենթավերնագրված է «Այց Սինգապուրի հայոց ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին», որը կազմում է Տարոն ծ. վարդապետի «Ճանապարհորդական հուշեր» գործի մի գլուխը:

Տ. Տարոն ծ. վարդապետը նախ համառոտակիորեն ներկայացնում է Արարատյան դաշտից 1604 թվականին պարսից Շահ-Աբաս արքայի կողմից դեպի Պորսկաստան բռնի կերպով տեղահանված հոծ մի հայ զանգվածի պատմականը, զանգված, որի մի կարևոր մասն էլ տարածվելով հասնում է մինչև Ծայրագույն Արևելք:

Ուր որ հասնում են հայերի այս խմբերը, կազմավորվում են իբրև եկեղեցական համայնքներ, աշխույժ մասնակցություն են բերում տվյալ երկրների տնտեսական-մշակութային կյանքին, ապա, դարերի ընթացքում զանազան պատճառներով անհետանալով այդ երկրների ընկերային կյանքի հրապարակից, իրենց աշխատասիրության, ստեղծագործ ոգու, շինարարական տաղանդի հետքերն են թողնում այնտեղ: Դրանցից են տակավին տասնյակներով այդ հեռավոր երկրներում կանգուն մնացած եկեղեցիներ, դպրոցներ, տպարաններ, վաճառատներ, բնակելի տներ, հայկական անուններով փողոցներ և... գերեզմանոցներ:

Տ. Տարոն ծ. վարդապետը իր հուշերի մեջ կենտրոնանում է Սինգապուր քաղաքի վրա, համառոտակի անդրադառնում քաղաքի հիմնադրության պատմությանը և նրա արագ աճին, հայերի՝ այնտեղ հաստատվելուն և 1830 թվականին եկեղեցի և դպրոց բացելու աշխատանքներին:

Նշելով, որ 1835 թվականին է կառուցված քաղաքի ամենահին՝ ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցին, որը պետության կողմից պահպանվում է իբրև պատմական հուշարձան, և որին ինքը այցի է եկել ուխտավորաբար, հայր սուրբը կատարում է գեղեցիկ մտորումներ և խորհրդածություններ:

Նա խոսքի է նստում եկեղեցու պահպանության տակ հանդարտորեն ննջող հայ հոգիների հետ. «Ներե ուխտավորիս, եղբայր հավիտենական, եթե վրդովեցի քեզ՝ դարերու խաղաղությանդ մեջ: Այսօր քեզի այցի կուգամ ամպերու վրայով: Թող վեր հառնե քու հոգին այժմ և զգենու մարմին, ինչպես երբեմն էիր, միասին նստելու համար անգամ մը ևս մեր նախնյաց ուխտավորի սեղանին շուրջ՝ ծալապատիկ, խրախճանքե արբեցողներու նման, աղոթելու և երգելու փառքն անցյալի քու նախնիներու, որոնք այլևս հավիտենականության են հանձնված»:

Այնուհետև հայր սուրբը մանրամասնորեն ներկայացնում է եկեղեցու արտաքին և ներքին պատկերը:

Տ. Տարոն վարդապետի առաջին մտածումն է լինում, իբրև հոգևորական, տասնյակ տարիներով մայրենի լեզվով աղոթքից զրկված և նրա կարոտը զգացող եկե-

ղեցու մեջ ս. պատարագ մատուցել և կատարել հոգեհանգիստ Սինգապուրի հայ ննջեցյալների հոգիների համար:

Սեպտեմբերի 17-ին Սինգապուրի հայոց ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում տ. Տարոն ծ. վրդ. Մերեճյանի մատուցմամբ կատարվում է ս. պատարագ: Ահա թե ինչ է զգացել և ապրել հայր սուրբը պատարագ մատուցելիս.

«Ինձի կթվա, որ հավատացելոց բազմություն մը ուրախության աղաղակներով տարված, հափշտակված դարերու հեռավորութենեն դեպի ինձի կվազե»:

Կանցնիմ բարեպաշտորեն անոնց ընդմեջեն՝ օրհնելով զանոնք, ինչպես պատարագիչ հայրը կընե հանդիսավոր առիթներով:

Եկեղեցիին դուռը բաց է, և լույսերը կարտահայտեն տոնական օրվան մը պայծառությանը:

«Խորհուրդ խորին»,—ամեն բան պատրաստ է՝ մատուցելու ս. պատարագ: Ո՞ւր ես, «հօտ փոքրիկ»: Նստարանները դատարկ են: «Տխրություն խորին»: Եվ կաթիլ մը արցունք ոլորապտույտ կգրոսաշրջկի, կարծես աչեկակերպ հոսանք մը, կծորի ցած աչքերես: Ի՜նչ դառն իրականություն, որուն ենթակա է ուշ կամ կանուխ յուրաքանչյուր հայ գաղութ: Հայաստիյո՜ւ... Մահաստիյո՜ւ, քանզի ապրեցա հոռետեսությունը՝ ըլլալով հանդերձ միշտ լավատես մը:

Հոգիս կվկայե.

«Ձիք փրկություն արտաքո մայր հայրենիքե»:

Հայր Տարոնը իրավացի է իր եզրահանգման մեջ: Վաղ թե ուշ այդ է ապագան մայրենի հողից կտրված հայ բեկորների: Լավագույն պարագային այսօր տակավին կենսունակության երևույթ ունեցող մեր գաղութների համար, ինչպես սինգապուրցի տաքսու վարորդը, տեղաբնակները պիտի ասեն՝ ցույց տալով հայերից մնացած հետքերը.

«Փառքի կոթողացած արտահայտությունն է ասիկա ձեր ազգին, որու զավակները կանգնեցուցին իրենց հավիտենական երթի ճանապարհին՝ հեռու իրենց մայր հողեն: Դժբախտաբար չեմ ճանչնար հայը, սակայն այս կառույցը կցոլացնե շինարար ու ստեղծագործ ժողովուրդի մը բարձր տաղանդը»:

Սակայն որքան էլ տխուր հնչեն այս տողերը, որքան էլ հոռետես կերպարանքի տակ ներկայանա այս կանխագուշակությունը, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը կանգնած է այն գիտակից հոգևորականների կողքին ափյուռքում, որոնք Տարոն ծ. վարդապետի պես, անձնվիրաբար հոսանքին դեմ թիավարելով, խաչ ի ձեռին ծառայում են մեր ս. եկեղեցուն և ժողովրդին:

Հայ եկեղեցին պետք ունի միայն հավատավոր հոգևոր սպասավորների:
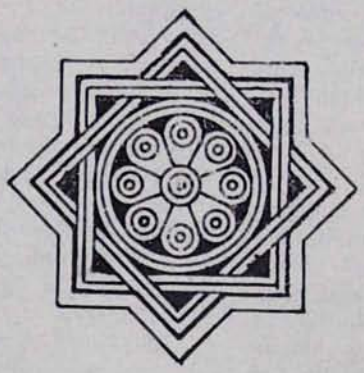
ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՎՐԴ. ԲՈՒՆԻԱԹՅԱՆ